

УДК: 657

Ткачук І.М., к.е.н., доцент

Луцький національний технічний університет

Відповідальність за правопорушення у сфері зовнішньоекономічної діяльності

У статті розглядаються питання, пов'язані із встановленням правових норм відповідальності суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності за допущенні правопорушення. Адже, правова регламентація відповідальності суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності при зовнішньоекономічних операціях залежить від регуляторної політики держави, яка відповідно до визначених правових норм встановлює відповідальність до порушника правил ЗЕД у формі додаткових обов'язків обтяжуючого характеру або обмеженні його прав.

Ключові слова: відповідальність, зовнішньоекономічна діяльність, договір, контракт, правопорушення, санкції.

Tkachuk I.N.

Responsibility for offenses in foreign economic activity

The article deals with issues related to the establishment of the law of subjects of foreign economic activity assumption offense. After all, the legal regulation of subjects of foreign economic activity with foreign operations depends on regulatory policy, which is determined according to the law establishes liability for offending foreign trade regulations in the form of additional duties or aggravated nature of the restriction of his rights.

At present in Ukraine is a priority of introducing effective foreign trade, which provides the basis for a favorable investment climate and favorable development of trade relations in the country. However, in terms of a controversial competition on the international market national economy needs effective legal support and its timely response to changes. Doubtless means a legal response to change is the regulation of the legislation of subjects of foreign economic activity - residents and non-residents.

As the term "responsibility" different meanings, but most often implied decimal duty and punishment. The above gives reason to believe that the responsibility is an important part of the legal framework for any country, because punitive and educational plays (preventive) function. Punitive function in foreign economic activity subject to applicable legal effect as the direction for what offense is deprivation of personal and material nature. Educational (preventive) function is used in the form of action by the state or party to the contract and all focused on the perception of foreign economic activity right values, the growth of legal activity in order to prevent violations.

In the implementation of foreign economic activity is likely admission of error, which would qualify the offense admitted member of foreign relations, and as a result bringing him to justice. The emergence of an offense concerning conditions for foreign economic activity may be caused by frequent changes in the legal framework, the

complexity of customs procedures, irresponsibility participants of foreign economic relations, human factors and more.

Undoubtedly, responsibility in the process of conducting foreign economic activity itself is complex and extremely significant categories not only in the right system. This is due to the modern transformation phenomena which have a profound influence on the formation of the main provisions of legal regulation of subjects of foreign economic activity

Keywords: responsibility, foreign trade, agreement, contract, tort, sanctions.

Ткачук И.Н.

Ответственность за правонарушения в сфере внешнеэкономической деятельности

В статье рассматриваются вопросы, связанные с установлением правовых норм субъектов внешнеэкономической деятельности при допущении правонарушения. Ведь правовая регламентация ответственности субъектов внешнеэкономической деятельности при внешнеэкономических операциях зависит от регуляторной политики государства, которая в соответствии с определенными правовыми нормами устанавливает ответственность к нарушителю правил ВЭД в форме дополнительных обязанностей обремененного характера или ограничения его прав.

Ключевые слова: ответственность, внешнеэкономическая деятельность, договор, контракт, правонарушение, санкции.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. У сьогоднішній для України пріоритетним напрямом розвитку є провадження ефективної зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД), яка забезпечує підґрунтя для сприятливого інвестиційного клімату та розвитку вигідних торговельних відносин у державі. Проте, в умовах суперечливої конкурентної боротьби на зовнішньому ринку національна економіка потребує ефективного правового забезпечення та своєчасного його реагування на зміни. Беззаперечним засобом правової реакції на зміни є регламентація на законодавчому рівні відповідальності суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності – резидентів та нерезидентів.

При цьому, погоджуємося з зауваженням Дубчак М. і Дульгер М., що види та форми юридичної відповідальності суб'єктів ЗЕД, які передбачаються чинним законодавством та застосовуються контрагентами зовнішньоекономічного контракту (договору), не знайшли правового закріплення у ст. 33 Закону про

ЗЕД. Оскільки стрижневою галуззю законодавства, що регулює ЗЕД є господарське законодавство, крім майнової форми відповідальності суб'єктів ЗЕД, має бути організаційно-правова, яка уже знайшла своє закріплення у Господарському кодексі України [2].

Безперечно, відповідальність у процесі провадження ЗЕД сама по собі є складною та надзвичайно значимою категорією не лише в правій системі. Це пов'язано із сучасними трансформаційними явищами які справляють ґрунтовний вплив на формування основних положень правового регулювання відповідальності суб'єктів ЗЕД.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. У процесі здійснення зовнішньоекономічної діяльності є ймовірність допущення помилки, яка буде кваліфікуватися правопорушенням допущеним учасником зовнішньоекономічних відносин, і як результат притягнення його до відповідальності. Виникнення правопорушення стосовно умов ведення зовнішньоекономічної діяльності можуть бути зумовлені через часті зміни в правовому полі, складність проходження митних процедур, безвідповідальність учасників зовнішньоекономічних відносин, людські чинники та інше.

Зокрема, Бабак О.А. розглядає відповідальність суб'єктів господарювання у зовнішньоекономічній діяльності, як настання негативних майнових та/або організаційно-правових наслідків для суб'єкта ЗЕД при здійсненні правопорушення у зовнішньоекономічній діяльності або за проведення дій, які можуть завдати іншу шкоду господарському функціонуванню держави, що встановлюються законами України та застосовуються державними органами, або сторонами у зовнішньоекономічному контракті [1].

В термін «відповідальність» вкладається різний зміст, але найбільш часто маються на увазі обов'язок та покарання. Наведене дає підстави стверджувати, що відповідальність є важливою складовою нормативно-правової бази для будь-якої держави, адже відіграє каральну і виховну (превентивну) функцію. Каральна функція у зовнішньоекономічній діяльності застосовується до суб'єкта як напрям правового впливу за скоєне правопорушення, що полягає в позбавленнях особистого та майнового характеру.

Виховна (превентивна) функція застосовується у формі визначених державою заходів або сторонами при укладанні договору та спрямована на сприйняття усіма суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності цінності права, зростання правової активності з метою запобігання правопорушенням.

Формулювання мети статті. Метою статті аналіз наукових досліджень та законодавчих актів, що регулюють відповідальності суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. Адже при неоднозначності законодавчих норм, в процесі провадження зовнішньоекономічної діяльності суб'єктам залишається сподіватися лише на власну розсудливість, підкріплену знанням максимальної кількості правових норм.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Практична реалізація зовнішньоекономічної діяльності здійснюється на підставі застосування значної кількості правових норм, закріплених як в міжнародних, так і в національних законодавчих документах. Адже, основоположні нормативно-правові документи є методологічною основою ефективної організації зовнішньоекономічної діяльності.

Предметом правового регулювання, Петрина В.Н. визначає суспільні відносини. Тому, розглядаючи ЗЕД як предмет правового регулювання, ми маємо говорити про неї як про суспільні відносини, тобто зовнішньоекономічні правовідносини [5].

Невід'ємною складовою правовідносин у зовнішньоекономічній діяльності є відповідальність. Так, ст. 32 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» [3] наголошує на тому, що Україна як держава і всі суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності та іноземні суб'єкти господарської діяльності несуть відповідальність за порушення даного або пов'язаних з ним законів України та своїх зобов'язань, які випливають з договорів (контрактів), тільки на умовах і в порядку, визначених законами України. При цьому, Україна як держава не несе відповідальності за дії суб'єктів ЗЕД, а суб'єкти ЗЕД – за дії України як держави.

Отже, підприємства-учасники зовнішньоекономічної діяльності неминуче зустрічаються з питаннями вмілого застосування міжнародного права, а також з вирішенням

непередбачених ситуацій, які пов'язані з національним або іноземним законодавством. Також варто звернути увагу на той факт, що багато учасників зовнішньоекономічної діяльності практично не володіють інформацією про відповідальність у сфері зовнішньоекономічних правовідносин.

Відповідно до ст. 35 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» [3] суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності несуть відповідальність у видах та формах, передбачених ст. 33 і 37 даного ж таки Закону, а також іншими законами України та зовнішньоекономічними договорами (контрактами).

На рис. 1 представлено види відповідальності, які можуть застосовуватися у сфері зовнішньоекономічної діяльності згідно з ст. 33 Закону «Про зовнішньоекономічну діяльність».

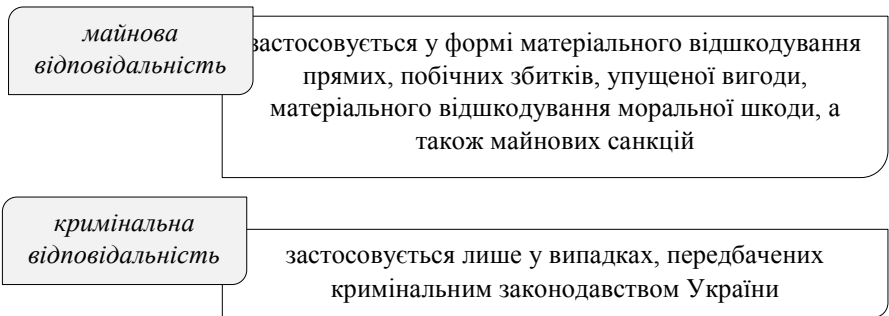

Рис. 1. Види відповідальності у сфері зовнішньоекономічної діяльності

Бабак О.А. зауважує, що за порушення договірної дисципліни, тобто за невиконання або неналежне виконання договірних зобов'язань, сторони несуть майнову відповідальність, що визначається умовами конкретного договору. Оскільки сторони зовнішньоекономічного договору по суті є суб'єктами господарювання і, відповідно, учасниками господарських відносин, то на них поширюються загальні засади відповідальності за порушення у сфері господарювання з урахуванням особливостей укладення договорів. Санкції, які знаходять своє місце у зовнішньоекономічному контракті та є гарантією виконання

зобов'язання, мають не тільки майновий характер, а ще й організаційно-правовий [1].

Ст. 36 Закону «Про зовнішньоекономічну діяльність» передбачено, що порядок притягнення до відповідальності, здійснення відповідальності та звільнення від відповідальності визначається процесуальними законами України. Порядок притягнення до цивільно-правової відповідальності, здійснення такої відповідальності та звільнення від неї може визначитися зовнішньоекономічними договорами (контрактами), якщо це не суперечить чинним законам України.

До суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності можуть бути застосовані ще й спеціальні санкції, передбачені ст. 37 Закону «Про зовнішньоекономічну діяльність», у вигляді: накладення штрафів; застосування індивідуального режиму ліцензування; тимчасове зупинення зовнішньоекономічної діяльності.

Вище зазначені санкції можуть бути застосовані до суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності протягом трьох років з дня виявлення порушення законодавства.

На підставі ст. 162¹ Кодекс України про адміністративні правопорушення до суб'єктів ЗЕД застосовується адміністративна відповідальність за умисне ухилення службових осіб підприємств або підприємців від своєчасного повернення в Україну валютної виручки [4].

Висновки. Узагальнюючи вищезазначене відзначено, що постійні зміни законів, положень, постанов вимагають від суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності серйозної підготовки, самостійного вивчення нормативно-правових актів, з метою уникнення правопорушень у процесі ведення зовнішньоекономічної діяльності та притягнення до відповідальності.

Безперечно, відповідальність за порушення законодавства в області зовнішньоекономічної діяльності досить значима, отже, варто більш уважно ставитись до існуючих правових норм і не уникати їх належного виконання. Притягнення до відповідальності у сфері зовнішньоекономічної діяльності вимагає фінансових витрат, а також може спричинити виникнення ризиків пов'язаних з призупиненням професійної діяльності суб'єкта ЗЕД.

1. Бабак О.А. Особливості юридичної відповідальності у зовнішньоекономічній діяльності / О.А. Бабак // Університетські наукові записки – 2009. – № 3 (31). – С. 149-154
2. Дубчак М. Основні види відповідальності суб'єктів господарювання у зовнішньоекономічній діяльності / М. Дубчак, М. Дульгер [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://intkonf.org/dubchak-m-dulger-m-osnovni-vidi-vidpovidalnosti-subektiv-gospodaryuvannya-u-zovnishnoekonomichniy-diyalnosti/>
3. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» № 959-ХІІ від 16.04.1991р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/>.
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р. № 8073-Х [Електронний ресурс].
5. Петрина В.Н. Зовнішньоекономічна діяльність як предмет правового регулювання / В.Н. Петрина // Часопис Київського університету права – 2014. – №1 – С. 174-179